

Gìn giữ bản sắc văn hóa truyền thống đồng bào dân tộc thiểu số ở các tỉnh, thành Tây Nam Bộ

□ Bài và ảnh: PHƯƠNG NGHI

Những năm qua, việc triển khai thực hiện Dự án 6 “Bảo tồn, phát huy giá trị văn hóa truyền thống tốt đẹp của các dân tộc thiểu số gắn với phát triển du lịch” thuộc Chương trình mục tiêu quốc gia phát triển kinh tế - xã hội vùng đồng bào dân tộc thiểu số và miền núi giai đoạn 2021 - 2030; giai đoạn I: Từ năm 2021 - 2025 (Chương trình 1719) ở nhiều địa phương khu vực Tây Nam Bộ. 5 năm qua, công tác bảo tồn, phát huy bản sắc văn hóa truyền thống của đồng bào các dân tộc thiểu số ở khu vực này đã đạt được nhiều kết quả ấn tượng, góp phần làm phong phú đời sống tinh thần của nhân dân và thúc đẩy du lịch phát triển.



Múa trống Chhay dăm của đồng bào Khmer An Giang, tại lễ hội Óoc Om Bóc

Nhiều hoạt động văn hóa lan tỏa trong cộng đồng

Sau khi thực hiện sắp xếp đơn vị hành chính tỉnh Vĩnh Long, một trong những điểm nhấn là Tuần lễ Văn hóa, Thể thao và Du lịch chào mừng Lễ hội Óoc Om Bóc năm 2025, được tổ chức thường niên tại Khu di tích danh lam thắng cảnh quốc gia Ao Bà Om - sự kiện đầu tiên được tổ chức quy mô cấp tỉnh mở rộng, với nhiều hoạt động mang đậm bản sắc văn hóa được tổ chức như liên hoan múa không chuyên dân tộc Khmer, hội thi trình diễn nhạc cụ truyền thống, triển lãm sản phẩm đặc trưng, trưng bày

nghề và trang phục truyền thống, đua ghe Ngo, thi đấu bóng chuyền, bóng đá thanh niên người dân tộc.

Bên cạnh đó, Vĩnh Long đã triển khai xây dựng thành công 1 mô hình văn hóa truyền thống là Bảo tàng sinh thái tại chùa Kompong Đung (ấp Ô Đùng, xã Tập Ngãi). Đồng thời, hỗ trợ đầu tư 1 làng văn hóa truyền thống tiêu biểu của dân tộc thiểu số tại Làng Văn hóa Khmer, ấp Ba Se A, xã Song Lộc.

Ông Thạch Mu Ni, Phó Giám đốc Sở Dân tộc và Tôn giáo tỉnh Vĩnh Long cho biết: Những năm qua, cùng với việc thực hiện nhiều chủ trương, chính sách phát triển



Ngày hội đua bò thể hiện nét đẹp văn hóa truyền thống đậm chất nhân văn của đồng bào Khmer vùng núi xã Ô Lâm

kinh tế – xã hội vùng đồng bào dân tộc Khmer, Vĩnh Long luôn chú trọng việc giữ gìn, bảo tồn bản sắc văn hóa của đồng bào. Nhờ vậy, đời sống vật chất và tinh thần của đồng bào Khmer được nâng cao đáng kể. Các cấp ủy, chính quyền luôn tạo mọi điều kiện để đồng bào và sự sãi Khmer giữ gìn, phát huy bản sắc văn hóa dân tộc, bảo tồn văn hóa vật thể, phi vật thể.

“Trong 5 năm qua, Vĩnh Long tổ chức 7 cuộc liên hoan văn hóa quy mô cấp tỉnh và liên tỉnh; tổ chức 55 lớp tập huấn, bồi dưỡng chuyên môn nghiệp vụ và truyền dạy các giá trị văn hóa phi vật thể. Các loại hình nghệ thuật truyền thống như Chèo Riềng Cha Pây, múa Rô băm, hát dân ca Khmer, múa dân gian, nhạc ngũ âm... cùng các kỹ thuật thủ công như đan tre nứa, dệt chiếu, làm mào mặt nạ đã được truyền dạy bài bản” – ông Mu Ni nói.

Hiện nay, toàn tỉnh duy trì được 256 câu lạc bộ (CLB) văn hóa dân gian, chủ yếu tập trung tại các ngôi chùa Khmer. Đội ngũ nòng cốt giữ gìn di sản gồm có 6 nghệ nhân ưu tú người dân tộc thiểu số đang trực tiếp tham gia truyền dạy văn hóa phi vật thể cho thế hệ trẻ. Đặc biệt, Trà Vinh có 5 di sản văn hóa phi vật thể cấp quốc gia là Lễ hội Óoc Om Bóc, Lễ hội Đom Long Néak Tà, Nghệ thuật

Chèo riềng Chà Pây, Nghệ thuật Rô băm, Nghề làm mào (mũ), mặt nạ.

Thượng tọa Kim Mạnh, Trụ trì chùa Kompong Dung (ấp Ô Đùng, xã Tập Ngãi, tỉnh Vĩnh Long) cho biết: “Để góp phần bảo tồn và phát huy bản sắc văn hóa của đồng bào Khmer, chùa mở lớp truyền dạy cho các em yêu thích loại hình nghệ thuật, qua đó góp phần lưu giữ những món ăn tinh thần của cha ông để lại”.

Miền di sản Khmer giữa lòng Bảy Núi

Sau sáp nhập địa giới hành chính, xã Ô Lâm, tỉnh An Giang sở hữu 6 Di sản văn hóa phi vật thể quốc gia. Với hơn 65% dân số là người Khmer, địa phương đang nỗ lực bảo tồn, truyền dạy và quảng bá các giá trị đặc sắc, biến di sản thành nền tảng phát triển du lịch cộng đồng.

Nổi bật là tri thức và kỹ thuật viết chữ trên lá buông của đồng bào Khmer; Lễ hội đua bò Bảy Núi được tổ chức vào dịp lễ Sene Đôn Ta hằng năm đã trở thành sự kiện văn hóa – thể thao đặc sắc, phản ánh tinh thần đoàn kết và bản sắc của đồng bào Khmer vùng Bảy Núi. Từ chỗ chỉ là hoạt động gắn liền với đời sống phum sóc, lễ hội nay đã trở thành thương hiệu văn hóa của tỉnh An Giang.



Các thành viên nhí Câu lạc bộ nghệ thuật diễn tấu trống Chhay dăm ấp Đại Mong, xã Tiểu Cần, tỉnh Vĩnh Long cùng nhau tập luyện

► Cùng với lễ hội đua bò, nghệ thuật trình diễn Dù kê là loại hình diễn xướng dân gian độc đáo, kết hợp âm nhạc, ca kịch và múa. Gắn liền với vùng đất Bảy Núi, Dù kê không chỉ mang giá trị nghệ thuật đặc sắc mà còn phản ánh quá trình hình thành và phát triển của cộng đồng Khmer nơi đây. Trước kia, sân khấu Dù kê thường diễn ra ở sân chùa, sân phum sóc để phục vụ bà con sau những ngày lao động vất vả. Ngày nay, loại hình nghệ thuật này tiếp tục được khôi phục và trình diễn trong nhiều dịp lễ hội.

Bà Néang Óot, Đội trưởng Dù kê xã Ô Lâm cho biết: “Nội dung vở kịch Dù kê thường ca ngợi cái đẹp, cái thiện, tình yêu đôi lứa; phê phán cái xấu, cái ác và kết thúc có hậu. Trong các buổi diễn, nghệ sĩ mặc trang phục rực rỡ, biểu cảm chân thực, động tác mạnh mẽ, dứt khoát, tạo nên sức hút lớn đối với bà con và du khách”. Thời gian qua, thực hiện Dự án 6 “Bảo tồn, phát huy giá trị văn hóa truyền thống tốt đẹp của các dân tộc thiểu số gắn với phát triển du lịch” thuộc Chương trình mục tiêu quốc gia phát triển kinh tế – xã hội vùng đồng bào dân tộc thiểu số và miền núi giai đoạn từ 2021 – 2025 (Chương trình 1719), xã Ô Lâm đã tổ chức hơn chục buổi tái hiện di sản nghệ thuật Dù kê, góp phần giữ gìn nét văn hóa độc đáo này.

Ngoài ra, Ô Lâm còn sở hữu nhiều loại hình di sản khác như nghệ thuật đàn hát Chầm riêng Chà pây, nghệ thuật diễn tấu trống Chhay dăm và nghề làm đường thốt

nốt, tất cả đều gắn liền với đời sống, tín ngưỡng và sinh kế của đồng bào Khmer nơi đây.

Ông Phan Thanh Lương - Chủ tịch UBND xã Ô Lâm cho biết: Thời gian qua, địa phương đã có nhiều đề án, giải pháp phù hợp để bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa của đồng bào các dân tộc thiểu số trong đời sống hiện đại.

“Tại Đại hội Đảng bộ xã nhiệm kỳ 2025 – 2030, việc bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa truyền thống đã được đưa vào kế hoạch phát triển du lịch, gắn kết với các di tích lịch sử cách mạng trên địa bàn. Song song đó, địa phương cũng chú trọng tuyên truyền, vận động thế hệ trẻ Khmer nuôi dưỡng đam mê nghệ thuật truyền thống, nâng cao ý thức trách nhiệm trong việc giữ gìn bản sắc văn hóa dân tộc” – ông Lương nói.

Giữ gìn tiếng hát, điệu múa dân gian giữa nhịp sống hiện đại

Thành phố Cần Thơ (sau sáp nhập, hợp nhất các tỉnh Sóc Trăng, Hậu Giang và TP Cần Thơ) có 15,46% dân số là người dân tộc thiểu số. Từ nguồn vốn ở Trung ương và địa phương, nhiều hoạt động bảo tồn văn hóa đã được thực hiện đồng bộ.

Đối với đồng bào dân tộc Khmer, không gian các chùa là nơi góp phần gìn giữ, duy trì những phong tục, tập quán, đời sống tinh thần qua nhiều thế hệ. Vì lẽ đó, ►



Múa Apsara của Câu lạc bộ múa Rom Vong chùa Buôl Pres Phek xã Thuận Hòa, thành phố Cần Thơ biểu diễn phục vụ người dân vào dịp Tết cổ truyền Chôl Chnăm Thmây

Thượng tọa Thạch Bonl, Trụ trì chùa Buôl Pres Phek, xã Thuận Hòa, thành phố Cần Thơ đã hỗ trợ thành lập CLB múa Rom Vong, khuyến khích các bạn trẻ tham gia.

Bà Sơn Thị Diệu - Chủ nhiệm CLB múa Rom Vong chùa Buôl Pres Phek cho biết: Hiện nay, CLB Múa Rom Vong có hơn 40 thành viên. Sau những giờ lao động mệt nhọc, tuần 2 buổi chiều tối (tại sân khấu chùa), các thành viên tập hợp để luyện tập và trải lòng qua từng điệu múa, lời ca... để mang đến nhiều màu sắc mới cho điệu múa Khmer, tạo nên sự hòa quyện tuyệt vời giữa nghệ thuật Khmer truyền thống và đương đại. Các thành viên CLB tuy nghề nghiệp, công việc khác nhau nhưng đều có chung niềm đam mê cháy bỏng dành cho nghệ thuật dân tộc Khmer".

Hiện tại, các thành viên CLB đều thành thực điệu múa Rom Vong, các bài hát truyền thống cũng như nhiều bài hát Khmer trẻ trung, hiện đại. Đi đến đâu, họ cũng nhận được sự cổ vũ nhiệt tình của bà con. Cũng nhờ sự bảo tồn giá trị văn hóa Khmer của Thượng tọa Thạch Bonl mà chùa Buôl Pres Phek luôn thu hút đông đảo du khách, Phật tử thập phương đến tham quan, chiêm bái và trở thành địa điểm tổ chức nhiều chương trình liên hoan nhạc

ngũ âm, múa dân gian của người Khmer trong khu vực Đồng bằng sông Cửu Long.

Ông Nguyễn Văn Khởi - Phó Chủ tịch UBND thành phố Cần Thơ cho biết: "Để giữ gìn, phát huy giá trị văn hóa các dân tộc thiểu số, 5 năm qua, thành phố Cần Thơ đã xây dựng và triển khai thực hiện các Dự án 6 "Bảo tồn, phát huy giá trị văn hóa truyền thống tốt đẹp của các dân tộc thiểu số gắn với phát triển du lịch", đồng thời gắn kết với du lịch để vừa khai thác vừa bảo tồn. Cùng với đó, thành phố sẽ nghiên cứu, sưu tầm, phân loại di sản văn hóa phi vật thể dân ca, dân vũ, dân nhạc truyền thống các dân tộc thiểu số đã, đang bị mai một để định hướng các nhiệm vụ, giải pháp bảo tồn, phát huy giá trị loại hình dân ca, dân vũ, dân nhạc tiêu biểu các dân tộc thiểu số".

Với sự quan tâm của các cấp, ngành và ý thức chủ động của cộng đồng, công tác bảo tồn và phát huy giá trị di sản văn hóa của các dân tộc thiểu số ở khu vực Tây Nam Bộ không chỉ đang từng bước đi vào chiều sâu mà còn tạo nền tảng vững chắc để phát triển du lịch bền vững, góp phần nâng cao giá trị di sản văn hóa và phát triển kinh tế địa phương. ■